

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lučka Vavpetič

Vprašanje legalizacije najstarejše obrti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lučka Vavpetič

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Vprašanje legalizacije najstarejše obrti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Vprašanje legalizacije najstarejše obrti

Prostitucija je star družbeni pojav, ki se zdi, da obstaja že od začetka pojava človeštva. Temu ni ravno tako, saj se je oblika prostitucije, kot specifična gospodarska dejavnost, kakršno razumemo danes, pričela razvijati od antičnih Grkov naprej in je z razvojem civilizacije postala vse bolj zapletena. S pojavom krščanstva jo je družba pričela moralizirati in obsojati ter stigmatizirati predvsem ženske, ki so se s tem ukvarjale. Posledično je upravljanje in nadzorovanje prostitucije postalo vse bolj zahtevno in večplastno, zakonodaja je temeljila na preganjanju Satana in dvojnih moralah. V današnjem času zakoni sicer temeljijo na racionalizmu, vendar prav tako na vrednotnem sistemu družbe, ki je pravzaprav glavni dejavnik za takšno razgibano regulacijo. Diplomsko delo se osredotoča na značilnosti in učinke upravljanja in nadzorovanja prostitucije v različnih državah Evropske unije. Predstavila in analizirala bom njihove prednosti in slabosti ter na podlagi tega želim ugotoviti, če je legalizacija prostitucije najprimernejši način regulacije v Sloveniji.

Ključne besede: prostitucija, seksualni delavci, regulacija, legalizacija.

The question of legalization of the oldest craft

Prostitution is an old social phenomenon which seems to exist since the beginning of mankind. This is not the whole truth because the form of prostitution as a specific economic activity, as seen today, started to develop in ancient Greek and with the development of civilization has become increasingly complex. With the emergence of Christianity, society began to moralize and condemn and stigmatize women in particular who have engaged with prostitution. Consequently, the management and control of prostitution has become increasingly challenging and complex. The law was based on the persecution of Satan and double standards. In these days and age laws are based on rationalism but also on the system of values of the society, which is actually the main factor for such dynamic regulation. Thesis focuses on the characteristics and effects of management and control of prostitution in different countries of the European Union. I will present and analyze their strengths and weaknesses. On that basis I want to find out if the legalization of prostitution in the most effective model to regulate prostitution in Slovenia.

Keywords: prostitution, sex workers, regulation, legalization.

Kazalo

1 UVOD	5
2 METODOLOŠKI OKVIR	5
2.1 NAMEN IN CILJ	6
2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	6
2.3 METODE IN TEHNIKE	7
3 DEFINICIJE PROSTITUCIJE IN RAZLIČNIH VRST REGULACIJ	8
3.1 DEFINICIJA PROSTITUCIJE	8
3.2 TIPOLIGIJA REGULACIJ	10
3.2.1 PROHIBICIONIZEM	10
3.2.2 ABOLICIONIZEM	10
3.2.3 REGULARIZEM	12
4 ZGODOVINSKI PREGLED UREJANJA PROSTITUCIJE	14
4.1 ZAČETKI SPOLNEGA KAZENSKEGA PRAVA	14
4.2 SREDNJI VEK	15
4.3 FEMINISTIČNI POGLEDI NA PROSTITUCIJO	17
5 PROSTITUCIJA V IZBRANIH DRŽAVAH	18
5.1 SLOVENIJA	18
5.2 NEMČIJA	20
5.3 AVSTRIJA	24
5.4 NIZOZEMSKA	26
5.5 ŠVEDSKA	27
5.6 ITALIJA	29
6 SKLEP	30
7 LITERATURA	33

1 UVOD

Z izrazom »najstarejša obrt«, kakor je prostitucija velikokrat označena, se mnogi ne strinjajo, saj menijo, da zapostavlja poljedelstvo in druge obrti oziroma poklice, ki naj bi se pojavili že pred tem. Vendar mi je izraz zanimiv, saj podeljuje prostituciji status obrti, kar v realnosti večinoma ne velja. Prostitucijo je večina ljudi v družbi dojemala kot propad družbe ter prostitutke kot spolno bolne ženske, ki jih je potrebno pomilovati in obsojati.

Najstarejša obrt ni obrt, ampak pojem, ki se moralizira. Nekateri ga dojemajo kot deviacija vseh vpletenih, drugi kot nasilje nad nemočnimi žrtvami ter tretji kot stalni in nespremenljiv družbeni pojav, morda četrti spet popolnoma drugače. Ti različni pogledi proizvajajo tudi popolnoma drugačne modele zakonskega urejanja prostitucije. Vprašanje je, kateri model je najboljši oziroma najbolj uspešen ter učinkovit.

Prostitucija, kot specifična gospodarska dejavnost, kakršno razumemo danes, se je pričela razvijati od antičnih Grkov naprej in je z razvojem civilizacije postala vse bolj zapletena. Z vse močnejšo vlogo krščanstva v družbi so jo pričeli moralizirati in obsojati ter stigmatizirati predvsem ženske, ki so se s tem ukvarjale. Posledično je upravljanje in nadzorovanje prostitucije postalo vse bolj zahtevno in kompleksno, zakonodaja je temeljila na preganjanju Satana in dvojnih moralah. Zakoni v današnjem času sicer temeljijo na racionalizmu, vendar prav tako na vrednotnem sistemu družbe, ki je pravzaprav glavni dejavnik za takšno večplastno regulacijo. Tako bom predstavila značilnosti in različne učinke upravljanja in nadzorovanja prostitucije v Evropski uniji.

V zadnjem času je v javnosti slišati predloge za legalizacijo prostitucije in glavna razloga za to navajajo zmanjšanje trgovine z belim blagom ter pobiranje davkov, saj bi tako država pridobila denar, ki ga trenutno še kako potrebuje. Zato želim ugotoviti, če je legalizacija prostitucije zares najprimernejši način regulacije v Sloveniji. To bom storila z analizo ter primerjavo različnih modelov zakonskega urejanja prostitucije v izbranih državah Evropske unije.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 NAMEN IN CILJ

Namen diplomske naloge je predstaviti in postaviti pojem prostitucije v zgodovinski, družbeni in politični kontekst. Z opisom zgodovine zakonske ureditve, družbene in politične poglede na prostitucijo ter natančno opredelitvijo različnih načinov regulacije prostitucije, ki se izvršujejo še v današnjem času in v različnih državah Evropske unije (v nadaljevanju EU), želim bralcu predstaviti drugačen in predvsem večplasten pogled na ta pojem.

Cilj diplomske naloge s pomočjo analize učinkov različnih modelov zakonskega upravljanja prostitucije v izbranih državah, je ugotoviti, ali je legalizacija najučinkovitejši način regulacije prostitucije v Sloveniji.

2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Osrednji problem, ki ga bom v diplomski nalogi poskusila razrešiti, je ugotoviti najboljšo možno ureditev oziroma nadzor prostitucije v Sloveniji. Tako se moji raziskovalni vprašanja glasita:

- **Kakšne modele zakonskega upravljanja in nadzorovanja prostitucije poznamo v Evropi?**

Opisala bom vrste modelov kot tudi značilnosti teh modelov, kakšne razlike med njimi obstajajo ter zakaj in kje jih izvajajo.

- **Ali je legalizacija prostitucije najučinkovitejši model zakonskega upravljanja in nadzorovanja prostitucije, ki bi ga lahko uvedli v Sloveniji?**

Med seboj bom primerjala različne vrste legalizacije prostitucije v izbranih državah, in sicer Nemčiji, Avstriji ter Nizozemski, ter ugotavljala, če bi bilo smotrno takšen model izvajati v Sloveniji. Kriteriji, na podlagi katerih bom to določala: so integracija seksualnih delavcev v družbo, zdravstveno zavarovanje ter socialne pravice.

2.3 METODE IN TEHNIKE

Tehnika, s katero bom pridobila največ podatkov, je dokumentacijsko gradivo. Sicer bom poskusila pridobiti tudi čim več statističnih podatkov, ampak zaradi specifične tematike letih skoraj ni mogoče najti. Metode, ki jih bom uporabila, pa so:

- *Analiza primarnih virov.* Pregledovala in analizirala bom primarne vire, kot so zakoni, uradne listine ter uredbe.
- *Analiza sekundarnih virov.* Pregledovala in analizirala bom sekundarne vire, to so monografska literatura, članki, medijska in druga poročila.
- *Primerjalna študija.* S primerjalno študijo želim raziskati različne stopnje učinkovitosti regulacije prostitucije. Preučevala bom, kako v drugih državah urejajo prostitucijo ter kakšne vrste učinkov imajo te ureditve.

3 DEFINICIJE PROSTITUCIJE IN RAZLIČNIH VRST REGULACIJ

Definicije določenih družbenih pojavov in problemov so pomembne za razlago, pridobitev pozornosti družbe in politikov ter lahko determinirajo smer, po kateri bo razprava potekala, in kdo bo pridobil nadzor nad razpravo. Kdor definira, izbira.

Vlade so že od nekdaj želele nadzor nad prostitucijo. Če so jo pridobile, je bilo odvisno od tega, kako dominantna je bila definicija, saj definicija določa cilje državnega vmešavanja; ali je to obvarovanje javnega reda in miru, ohranitev morale, preprečevanje širjenja spolno nalezljivih bolezni ali zaščita žensk pred zlorabo (Outshoorn 2004, 6–8). To je zelo jasno razločno pri razlagi modelov nadzora, ko se pokaže, kako različna pojmovanja prostitucije pripeljejo do različnih ukrepov države.

Vladni organi na vseh nivojih so se prostitucije lotili predvsem kot zaščito javnega reda in miru, saj so ta pojem razumeli kot greh oziroma nemoralno dejanje, ki povzroča družbeno deviacijo. Njihovi prevladujoči ukrepi so bili nadzor z omejevanjem prostitucije na določena območja, zapiranje ali strožji nadzor bordelov in tabern, takrat ko je kakšna afera prišla v luč javnosti, ter registracija prostitutk, tudi zaradi zdravstvenih razlogov, saj so izvajali in nadzorovali zdravniške preglede.

3.1 DEFINICIJA PROSTITUCIJE

Kaj je prostitucija in kdo je prostitutka, načeloma vedo že majhni otroci, vendar ko želimo ta pojem teoretično definirati, lahko že kmalu naletimo na nekaj težav. Univerzalne definicije ni, predvsem se mnenja razlikujejo od kulture do kulture ter tudi s časom, saj se vrednote ter norme in s tem moralni predsodki spreminjajo.

Že od nekdaj imajo ljudje različna mnenja, kaj oziroma kdo je prostitutka. Paul Lacroix je na primer označil za prostitutke vse ženske, ki se predajo spolnemu občevanju izven zakona. Podobno je Wardlaw leta 1842 zapisal, da je prostitucija nedovoljeno spolno občevanje (Scott 1969, 9). Značilno za vse opise je mnenje, da gre pri prostituciji za občevanje z več moškimi, kjer je glavni cilj prostitutke materialna korist. Toda tukaj ni zajeta moška prostitucija, saj ženske si prav tako plačujejo tako imenovane »gigole«, medtem ko homoseksualci iščejo moške.

Največji moralni predsodek je, da se prostituti in prostitutke predajajo različnim osebam, ne zaradi ljubezni, ampak zaradi denarja. Splošno mnenje je, da poročene ženske in moški ne morejo biti prostitutke ali prostituti. Tukaj ljudje pozabljajo, da je veliko, mogoče celo večina zakonov sklenjenih tudi ali samo zaradi materialnih koristi. Edina razlika med tistimi, ki se prodajajo kot prostitutke, in tistimi, ki se prodajajo v zakon, je v ceni in trajanju kupne pogodbe (Scott 1969, 30). Prav tako se vsi ne ukvarjajo s prostitucijo kot »zaposlitvijo za polni delovni čas«, ampak jim je le dodatno delo poleg »tradicionalnega« dela in so lahko tudi poročeni.

Prostitucijo pogosto definirajo preprosto kot komercialni ali plačljivi seks, seks za denar (Primorac 2002, 113). Ta kratka definicija ni popolna, saj bi h »komercialnemu seksu« lahko tudi šteli druge usluge za seksualne potrebe, ki se jih nudi za denar, kot recimo pornografija ter »sex-showi«. Vendar pa je pri »pravi« prostituciji prisoten kompleten spolni odnos oziroma vsaj neposreden telesni stik.

Prostitucija kot specifična gospodarska dejavnost se je v sodobnem pomenu besede uveljavila z začetkom urbanizacije in tržne ekonomije. Nekateri avtorji celo zagovarjajo stališče, da je »izum« civilizacije, in višja kot je stopnja civilizacije, več je prostitucije ter bolj sprevržene so njene oblike (Popov 2008, 23).

Definicijo, ki po mojem mnenju najbolj konkretno in celostno zaobjame pojem prostitucije, je podal George Ryley Scott. »Prostitutka ali prostituiranec je oseba, ki se za kakršno koli plačilo spolno predaja različnim osebam nasprotnega ali istega spola in ki je to udejstvovanje poklic ali pa postranska zaposlitev« (Scott 1969, 12).

Toda vse te definicije so podali moški, saj ženska dolgo časa ni imela pravice do izražanja svojega mnenja. S pojavom feminističnih gibanj se je to spremenilo in ženske so pričele same definirati prostitucijo, kar je povzročilo spremembo mišljenja, način razpravljanja in s tem preobrat v javnih politikah.

Feminizma je več vrst in tako se tudi mnenja zelo razlikujejo. Eksistencialni feminizem npr. vidi ženske kot močne in sposobne obvladovati moške, zlasti v prostituciji. Moška nadvlada je le iluzija, saj je stvarno dejstvo, da dokler ne bodo plačali spolne storitve, ne bodo potešeni (Popov 2008, 30–31) Nasprotno razmišljajo radikalne feministke in feministi, ki verjamejo, da prostitucija degradira vse ženske in ne samo tistih v prostituciji. Ugledna feministka Zorica Mršević, ki popolnoma nasprotuje legalizaciji prostitucije, opozarja, da »v prostituciji so

strnjeni vsi liki ženskega suženjstva« (Mršević v Popov 2008, 31). Privrženci radikalnega feminizma so tudi švedski feministi in feministke, ki si razlagajo prostitucijo zgolj kot moško nasilje nad ženskami.

3.2 TIPOLIGIJA REGULACIJ

Variacij nadzora in upravljanja prostitucije je mnogo, kar povzroča včasih nepregledno tipologijo. Termini, ki označujejo različne mehanizme nadzorovanja, ne razlikujejo vedno dobro, katera dejanja ali osebe so kriminalizirane, tolerirane ali nadzorovane. Tako bom za boljše razumevanje opisala značilnosti vsakega modela in kasneje tudi primer države, ki tak model izvaja.

3.2.1 PROHIBICIONIZEM

Prohibicionizem si razlaga prostitucijo kot skrajno nemoralno in neopravičljivo dejanje. Če na najbolj enostaven način razložimo prohibicijo, pomeni, da je vsa prostitucija nelegalna, v kakršnikoli obliki, prav tako vse osebe, vpletene v prostitucijo, nosijo odgovornost. Vsi udeleženci v dejanju so kriminalizirani in je zanje predpisana denarna ali zaporna kazen, na Kitajskem celo do nedavnega smrtna kazen.

Prohibicija, kot politika represivne zakonodaje, je poslabšala položaj seksualnih delavcev. »Prohibicionistična politika učinkuje tudi kot prepoved migriranja, kar ima še en negativni učinek za prostitutke« (Pajnik 2008, 62). Čisti prohibicijski model v zahodnih državah izginja.

Države v Evropski uniji, ki imajo takšen model so Irska, Litvija, Malta in Švedska. Slednjo bom v nadaljevanju še analizirala.

3.2.2 ABOLICIONIZEM

Abolicistični model je danes najbolj razširjen model zakonske regulacije prostitucije. Razvili sta se dve vrsti, abolicionizem ter novi abolicionizem. Med seboj sta si zelo podobni, saj si delita skoraj enako definicijo prostitucije, toda kljub temu obstajajo razlike.

Novi abolicionizem

Novi abolicionizem se zavzema za popolno odpravo prostitucije, saj dojemajo seksualno trgovino izključno kot izkoriščanje žensk s strani strank in zvodnikov. Seksualne delavke so le žrtve deviacije nekaterih posameznikov (zvodnikov, strank ipd.), ki jih je potrebno rešiti z determinacijo tega pojava. Temu primerno se zavzemajo za mehanizme, ki naj bi rešili prostitutke ter jih rehabilitirali, pri čemer so zvodniki in stranke kriminalizirani, prostitutke same pa ne nosijo odgovornosti.

»Abolicionistični model zakonske ureditve prostitucije postavlja ponudnike in ponudnice v pravno protisloven položaj, saj prostitucija ni izrecno prepovedana, prepovedano pa je vse, kar je potrebno, da se prostitucija odvija« (Popov 2008, 118). Pretirano obravnavanje prostitucije kot nasilja nad prostitutkami pripelje do izolacije samega pojava ter tako ustvari obraten učinek. Zaradi absolutne prepovedi povezovanja in organiziranja seksualnih delavcev in ljudi, ki bi radi pomagali, povzroča še večjo neenakost, kriminaliteto in stigmatizacijo. Abolicionizem je trenutno eden izmed najpogostejših modelov regulacije prostitucije v svetu.

Države, ki ga izvajajo, so Belgija, Ciper, Danska, Estonija, Finska, Francija, Luksenburg in Italija, o kateri bom še pisala.

Abolicionizem oziroma dekriminalizacija

Dekriminalizacijo nekateri označujejo tudi kot celovit abolicionizem. Za dekriminalizacijo se zavzemajo predvsem ljudje, ki vidijo prostitucijo kot svobodno odločitev. Po liberalnem nazoru ne želijo vmešavanja države, kjer se sklepajo posli. Ženske, ki se prostovoljno odločajo za to dejavnost, naj bi imele pravico, da same določajo, na kakšen način in pod kakšnimi pogoji.

»Dekriminalizacija je zakonska ureditev, ki jo nekateri (predvsem organizacije, ki se borijo za pravice prostitutk in prostitutov) razumejo kot model, ki odpravlja zakone proti prostituciji. Nekateri ta model imenujejo tudi model celovite abolicije« (Popov 2008, 119). Gre za odpravo kriminalizacije prostitucije, opuščanje politik kaznovanja, država pa se noče odpovedati nadzorni funkciji in obdrži pravno ureditev. »Omogoča namreč ureditev delovnih pogojev prostitutk, denimo, z zapovedmi glede varstva zdravja ali z določanjem socialnega varstva in delovnega časa« (Pajnik 2008, 60).

Dekriminalizacijski model je zelo razširjen po svetu, imajo ga Češka, Poljska, Portugalska, Slovaška, Španija in od leta 2003 tudi Slovenija. Kritiki takšnega modela regulacije predvsem opozarjajo, da to še ne pomeni konec stigmatizacije, saj lahko pripelje do izključnega individualizma. Svobodna izbira je relativni pojem. Neprisotnost fizične prisile še ne pomeni svobodne izbire, saj lahko spregledamo boj za preživetje.

3.2.3 REGULARIZEM

Reglementacija oziroma regulativni model je najstarejši model zakonskega urejanja prostitucije (Popov 2008, 116). Aktivno so ga izvajali že v srednjem veku in tudi pred tem. Večinoma ga označujemo kar kot legalizacija. Legalizacija prostitucije odpravlja vsakršno kriminalizacijo in uvaja strogi nadzor nad potekom te dejavnosti in nad samimi seksualnimi delavci. Ta model regulacije se je ponovno pojavil med svetovnimi vojanama v Evropi in Združenih državah kot oblika licenčne prostitucije. Država podeli licenco bordelom in drugim javnim hišam, kar ponavadi pomeni prepoved drugih oblik prostitucije, predvsem neodvisno, spremstveno (eskort) in ulično prostitucijo, kar dejansko omejuje prostor dela, getorizira prostitucijo ter stigmatizira seksualne delavce.

Seksualni delavci se morajo registrirati pri lokalnih oblasteh in policiji, kot prostitutke in prostitutki. Prav tako je licenčna prostitucija povečala odvisnost seksualnih delavcev od lastnikov in lastnic javnih hiš in tako otežila delovne pogoje. »Legalizacija tudi ne odpravlja nelegalnih oblik prostitucije in jih ne zmanjšuje, zaradi dodatne marginalizacije pojava pa tudi povečuje možnost izkoriščanja« (Pajnik 2008, 65).

Regulativni model najdemo v Nemčiji, Avstriji, Nizozemski, Grčiji, Madžarski, Latviji ter Veliki Britaniji. Temu modelu sem posvetila največ pozornosti in v nadaljevanju ga bomo zelo podrobno spoznali.

Spolna samoodločba

Sicer ni model regulacije, ampak je pomemben pojem za razumevanje razvoja liberalizma v prostituciji. Razvili pa so ga nemški kazensko-pravni dogmatiki. »Gre za vidik temeljne pravice do splošne svobode ravnanja, uresničen v zagotovitvi pravice človeka, da se v spolnem pogledu svobodno, prosto razvije« (Korošec 2008, 113). S tem naj bi preprečili vmešavanje drugih ljudi v spolno življenje posameznika in zagotavljali svobodno odločanje

posameznikov ter ustavni koncept človekovega dostojanstva, saj tudi brani posameznika pred ponižanjem v objekt hotenja tretjih oseb ter zagotavlja enako pravno obravnavanje vseh ljudi, ne glede na spol, usmerjenost oziroma zakonski stan.

Predvsem v Nemčiji in tudi Avstriji je ta pojem zelo dobro razvit ter dodelan in je temelj teorije njihovega spolnega kazenskega prava. V slovenskem zakoniku pojem spolne samoodločbe ne najdemo, vendar mu je pojem spolne nedotakljivosti po funkcijah podoben, čeprav je presenetljivo, da nedotakljivost zakonodajalec uporabi le pri spolnosti in ne tudi pri drugih pojmi, kot npr. življenje, zasebnost, zdravje ipd. (Korošec 2008, 113–116).

4 ZGODOVINSKI PREGLED UREJANJA PROSTITUCIJE

4.1 ZAČETKI SPOLNEGA KAZENSKEGA PRAVA

Večina zakonov, ki ureja prostitucijo, spada med t.i. spolno kazensko pravo, ki je neka posebnost znotraj materialnega kazenskega prava. Z omejevanjem spolne svobode varuje človekovo spolnost, ne varuje pa spolne avtonomije človeka. Spolno kazensko pravo je vedno bila in bo razburljiva tematika za širšo javnost ter moralističen in čustven instrument za nagovarjanje ter usmerjanje množic s strani politike.

V nobenem drugem pravnem področju teoretiki in pravniki ne pišejo toliko o normah, ki se izmikajo racionalni razlagi. Poglavlja kazenskega prava, ki govorijo o spolnem kazenskem pravu skozi zgodovino, kažejo številne probleme odnosov med spoloma, predvsem vpliv verstev, vrednot in morale. Tudi poglavja posebnih delov kazenskih zakonov Evrope kažejo izrazita notranja nesoglasja ob hkrati zelo napetih odnosih do logike nekatere teorije splošnega dela materialnega kazenskega prava (Korošec 2008, 11–13).

Že v t.i. pravu Svetega pisma Stare zaveze, kazenskopravni teoretiki ugotavljajo, da v več poglavjih poskuša urejati spolno življenje ljudi z različnimi omejevanji, predvsem za ženske, ter prepovedi, kot npr. prepoved nečistovanja med moškimi. V rimskem pravu sprva ni bilo zaznati specifičnega spolnega kazenskega prava, saj je bilo to področje prepuščeno očetovi oblasti (*patria potestas*), kot zasebnemu varstvu in kaznovanju poglavarja družine. Kaže se predvsem spolna morala, varovanje moške lastnine ter zametki zagotavljanja socialne varnosti ženske (Korošec 2008, 28–30).

V drugem stoletju pred n.št. se je pojavil *Lex Scantinia*, ki je posebno kazenskopravno obravnaval spolno ravnanje med moškimi, in se je nato razširil in zaostroval po vsej Evropi. Prerasel je v osrednji problem spolnega kazenskega prava, s katerim so se ukvarjali razni misleci pa tudi ustavna sodišča in mednarodno pravo. Dokončno je izginilo z ukinitvijo različnega obravnavanja spolnih usmerjenosti šele v začetku enaindvajsetega stoletja. Čeprav se v času, ko se je *Lex Scantinia* pojavil, v praksi njegove določbe niso posebno upoštevale, saj je cvetela moška homoseksualna prostitucija (Korošec 2008, 33–34).

Cesar Avgust je v prvem stoletju pred n.št. s svojim zakonom *Lex Iulia* kriminaliziral zvodništvo, ni pa prepovedoval spolnih zvez s prostitutkami (Ibid.). S krepljenjem krščanstva in njegovih vrednot v politiki se je tudi zaostriло spolno kazensko pravo. Nekateri imajo čas

pred antično Grčijo za predprostitucijsko dobo. Zgodovinarji sicer govorijo o »religiozni ali tempeljski prostituciji«, vendar to so bile pravzaprav drugačne spolne prakse, ki s prostitucijo v današnjem pomenu besede niso imeli nič skupnega (Popov 2008, 23–24). O tem govori tudi George Bataille:

Prostitucija pred krščanstvom je nekaj drugega kot prostitucija po uveljavitvi krščanstva. Pred krščanstvom religija ni nasprotovala prostituciji in je urejala pogoje zanjo. Prostitutke so bile v stiku s svetim, na krajih, ki so bili tudi sami posvečeni, in so bile tako kot duhovniki tudi same svete. Materialne dobrine, ki so jih dobivale, so bila darila, ne pa plačila (Bataille v Popov 2008, 24).

4.2 SREDNJI VEK

Tako v srednjem veku spolno kazensko pravo nadaljuje in krepi verskomoralistične poglede, zaostri se preganjanje netradicionalnega spolnega obnašanja. *Constitution Criminalis Carolina*, sprejeta leta 1532, je bila temelj nemške kazenske zakonodaje za naslednjih 300 let ter odločilen dokument za evropsko spolno kazensko zakonodajo. Prinaša pomebne zakonske definicije prepovedanega spolnega ravnanja, čeprav je bolj postopkovnopravne narave. Posilstvo obravnava kot zaščito t.i. spolne časti ženske, torej poročene ženske, vdove ali device, ter ne vključuje »vlačug« oziroma t.i. »potujočih bab« (Korošec 2008, 38–40).

Prostitucija je v trinajstem stoletju cvetela še posebej v Franciji. Ni bila prikrita, ampak vidno prisotna v mestnem življenju, v literaturi ter v zakonih, ki so urejali ta poklic. V sredini štirinajstega stoletja je Kralj Louis IX. začel strogo obsojati prostitucijo, saj je bil zelo veren kralj, pod vplivom Cerkve in kasneje tudi razglašen za svetnika (St Louis). Vse do začetka štirinajstega stoletja so prostitutke, zvodnice in zvodnike preganjali skupaj z Židi ter gobavci. Prostitutke so morale nositi nekakšen znak za prepoznavnost in niso smele nositi oblačil »poštenih« žensk, kot na primer tančico. To je bilo obdobje stroge segregacije, vsaj v teoriji, saj se niso smele zadrževati na javnih mestih, kot recimo v tabernah, čeprav kljub temu niso bile tako rigirizno izolirane od družbe kot Židje ali gobavci (Rossiaud 1995, 55–58).

Od sredine štirinajstega do sredi petnajstega stoletja so po vseh mestih v Franciji prostitucijo institucionalizirali. Začelo se je tudi drugačno razmišljanje, da prostitutke niso nujno ženske, ki jih je obsedel hudič in sedaj zapeljujejo moške, ampak to počnejo za svoje lastno

preživetje. Strpali so jih v t.i. »ghetto«, še vedno so morale nositi nekakšno oznako, ni jim bilo uradno dovoljeno se nahajati na določenih javnih mestih, vendar so jih tolerirali.

Mesta niso bila edini kraj, kjer se je lahko našlo kupljivo ljubezen. Tudi ruralna prostitucija je bila zelo razvita že v srednjem veku, vendar je bilo v mestih in velemstih, kjer se je prostitucija zares razcvetela, postala zelo kompleksna ter se institucionalizirana.

V srednjem veku je imela večina južnih in vzhodnih mest v Franciji t.i. občinski bordel, ki je bil zgrajen ter vzdrževan s strani občinskih uradnikov. Najpogosteje je bil takšen bordel financiran z javnimi sredstvi, torej z davčnimi prihodki, vodil ga je t.i. upravitelj, ki je teoretično imel monopol nad prostitucijo v tistem mestu. Upravitelj je bil odgovoren za zaposlovanje deklet, včasih s privolitvijo uradnikov iz pravosodja, jim zagotovil hrano in prenočišče ter skrbel za red v teh malih ženskih komunah. Upravitelj je bil lahko moški, velikokrat pa je bila to ena izmed prostitutk, po navadi starejša, upokojena prostitutka, in če je zaradi smrti ali drugega razloga prekinila delo vodenja bordela, so občinski uradniki brez oklevanja vskočili (Rossiaud 1995, 3–5).

Vsako mesto je imelo svojo lastno zakonodajo, nadzor se je tako izvrševal preko zakonov na mestni in ne na državni ravni, vendar so imela mesta med seboj večinoma podobne zasnove. Zakoni in regulacije ter sodni zapisi so jasno razlikovali med stopnjami prostitucije. Bordeli so bili t.i. prva stopnja, javna kopališča so bila druga stopnja, tretja stopnja so bili manjši privatni »bordelčki«, kjer se je upraviteljica ponujala skupaj s svojimi sostanovalkami. Zadnja in najnižja stopnja je bila t.i. svobodna prostitucija, kjer so ženske same hodile od taberne do taberne ter po trgih. Takšna prostitucija je bila najbolj nevarna, saj občinski veljaki niso marali takšnega javnega nagovarjanja, prav tako je vladala močna konkurenca med ženskami, kar je lahko privedlo tudi do nasilja. Prostitutke v javnih bordelih so drugače obravnavali kot tiste, ki so delale v kopališčih itd. (Rossiaud 1995, 4–7). Razlikovanje na podoben način obstaja še danes, najbolj osnovno se deli prostitucija na zunanjo (npr. ulično) in zaprto (npr. bordeli, stanovanja, klubske savne).

Poskušali so uvesti zdravstvene regulacije tako, da so med epidemijami zapirali bordele in kopališča ter prepovedali zbiranje in plesanje v celotnem mestu. Obstajale so tudi regulacije iz verskih razlogov, kot je bila prohibicija v času velikih praznikov (božič in velika noč). Prostitutke so morale biti »označene«, da so jih ljudje lahko ločevali od »častnih« žensk. Po navadi so na ramenu nosile okrasno pleteno vrvico, t.i. *aiguillette*. Prav tako so morale

obstajati točno določene meje med »poštenimi« in »nepoštenimi« ulicami. Obstajali so tudi fiskalni zakoni, ki so regulirali, da »privatni sektor« ne bi ogrožal monopol občinskim uradnikom (Rossiaud 1995, 5–8).

V petnajstem stoletju se je stroga socialna izključitev končala, tudi posilstva prostitutk so obravnavali kot posilstvo »poštene« ženske nižjega stanu in tako tudi zakonsko kaznovali. Pričele so se integrirati v družbo in vidni simboli izključenosti so počasi izginjali, vendar prikrita stigmatizacija še vedno ostaja.

4.3 FEMINISTIČNI POGLEDI NA PROSTITUCIJO

Z vprašanjem legalizacije prostitucije se predvsem ukvarjajo feministične organizacije in gibanja, saj se prostitucija kot politično in družbeno vprašanje dotika prevladujoče spolne hierarhije ter moči med spoloma. Odkar so feministke bolj aktivne pri razpravah o prostituciji, se poudarja nov pomen žensk pri enakosti med spoloma. »Lahko bi oporekali celotnemu feminističnemu pristopu k vprašanju prostitucije kot vprašanju o ženskah; navsezadnje vse prostitutke niso ženske« (Primorac 2002, 125).

Ženska gibanja so šele v poznih osemdesetih letih prejšnjega stoletja posvetila večjo pozornost prostituciji, čeprav je feministični val potekal eno desetletje pred tem. Razlog za to je porast spolno prenosljivih bolezni ter pojav AIDS-a. Med feminističnimi skupinami so velika nasprotja glede vprašanja legalizacije prostitucije, nekatere so proti in želijo prostitucijo popolnoma ukiniti, druge pravijo, da »najstarejšo obrt« ni mogoče odpraviti, zato jo je potrebno regulirati. Nekateri razumejo prostitucijo kot spolno dominanco, drugi kot zatiranje žensk (Outshoorn 2004, 1–4).

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so se moški in ženske zgledovali po bibličnih naukih ter feministkah tistega časa in se skupaj zavzemali za odpravo prostitucije, ki po njihovem mnenju podpira dvojno moralo, saj dopušča moškimi spolno svobodo na račun žensk in so tako želeli narediti moške prav tako »deviške« (Ibid.). Tarča je bila zato tudi državna regulacija, ki so jo zaznali kot zvodnika.

5 PROSTITUCIJA V IZBRANIH DRŽAVAH

5.1 SLOVENIJA

Pravnozgodovinski razvoj

Za Slovenijo ter tudi Avstrijo je pomemben zakonik cesarice Marije Terezije iz leta 1769, *Constitutio Criminalis Theresiana*, ki je še vedno strogo prepovedoval »protinaravno« nečistovanje med moškim in moškimi ter tudi moškimi in žensko ali s samim seboj. Kazen je bila lahko tudi sežig, kar je bilo za osemnajsto stoletje v času razsvetljenstva precej nazadnjaško, saj je ravno to gibanje doprineslo k preobratu iz versko utemeljenih zakonov k bolj racionalno liberalnemu utemeljvanju. (Korošec 2008, 43–44). Marija Terezija je pošiljala prostitutke, skupaj z drugimi »asocialnimi« ljudmi, po Donavi v Banat; zgodovinsko geografska regija, ki je danes razdeljena med tremi državami: Romunijo, Srbijo in Madžarsko (Hagenauer 2009).

V devetnajstem stoletju so ljudje počasi začeli sprejemati prostitucijo kot nekakšno »nujno zlo«, ki jo je potrebno regulirati. Leta 1852 je nov Avstrijski Kazenski zakonik še vedno represivno prepovedoval homoseksualnost in prostitucijo, vendar ni več preganjal hudiča ter dopuščal posameznim deželam oziroma mestom, da so sami določili regulacijo prostitucije. Tako je na primer direktor policije na Dunaju leta 1873 z reformo določil, da morajo imeti prostitutke t.i. zdravstven certifikat (Ibid.).

Z odcepitvijo slovenskih dežel od Avstrije smo dobili leta 1930 nov zakonik, Kazenski zakon za Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, v katerem so se kazale še vedno močno prisotne krščanske vrednote. Zanimivo je, da uvede inkriminacijo posilstva moškega s strani ženske, ne priznava pa posilstva znotraj zakona ter omogoča milejšo oziroma izniči kazni za posiljevalca, če se kasneje s svojo žrtvijo poroči (Korošec 2008, 51–53).

Naslednji za Slovenijo pomembni spolni kazenski zakonik je bil sprejet leta 1951 v skupščini Federativne ljudske republike Jugoslavije imenovan Kazenski zakonik (KZ 51), ki so ga še velikokrat spreminjali. Dekriminalizira t.i. javno nečisto delovanje ter prepoveduje »zvodništvo in omogočanje nečistovanja« na skrajno preprost način, saj ne opredeljuje pojma zvoditi (Korošec 2008, 59–61). Prav tako se v tem členu in v členu, kjer govori o trgovini z belim blagom, kaže hetero-seksistična spolna morala, saj se omejuje samo na ženske žrtve in je s stališča človekovih pravic sporen. V zadnji spremembi Kazenskega zakonika (KZ SRS

77) je zakonodajalec opredelil pojem zvoditi kot »spraviti v stik s kom zaradi spolnega ravnanja« ter ni več omejevanja zgolj na ženske žrtve (Ibid.).

Dekriminalizacija

Od leta 2003 je v Sloveniji prostitucija dekriminalizirana. To pomeni ukinitve prepovedi kakršnekoli vrste prostitucije in je zapisana v Standardni klasifikaciji poklicev kot »družabniki/družabnice«. Vendar ta dejavnost se ne more registrirati kot obrt, saj še vedno ni legalizirana, torej je delo na črno. Temu sledi, da tudi ne plačujejo davke, nimajo zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja ter drugih bonitet, ki pripadajo vsaki uradno zaposleni osebi.

Prostitucija ni legalna, vendar tudi ni prepovedana. Določena dejanja, kot je zvodništvo, so še vedno kriminalizirana. »Kdor sodeluje, dovoljuje ali podpira vdajanje prostituciji, se kaznuje z zaporom do šestdeset dni« (Zakon o prekrških zoper javni red in mir, 10. čl.). »Kdor na javnem kraju spolno občuje, razkazuje spolne organe ali na vsiljiv način ponuja spolne usluge in s tem koga moti, povzroči vznemirjenje ali zgražanje ljudi, se kaznuje z globo od 50.000 tolarjev do 100.000 tolarjev« (Zakon o varstvu javnega reda in miru, 7. čl.).

Točnih statističnih podatkov seveda ni, naj pa bi, po relativnem merilu prostitucije, ki pravi, da je na en milijon prebivalcev tisoč petsto seksualnih delavcev, moralo biti v Sloveniji okoli tri tisoč, nekateri menijo celo do deset tisoč. Po podatkih iz raziskave, ki jo je opravil Tampep leta 2008, da je bilo trideset procentov seksualnih delavcev priseljencev. Ker je trend v razvitih državah Evrope očiten porast migrantk in migrantov, ki delajo v seksualni industriji, ter dejstvo, da je Slovenija tranzitna država za trgovino z belim blagom že zaradi svoje lege, lahko z veliko gotovostjo rečemo, da jih je danes precej več. Prihajajo po večini iz vzhodne Evrope, torej Ukrajine, Slovaške, Madžarske, Moldavije, Bolgarije in tudi z Daljnega vzhoda ter karibskih držav, predvsem Dominikanske republike. »Problematika, povezana s prostitucijo, ki so jo obravnavali policisti, ni bila vezana zgolj na specifično območje v državi, ampak je enakomerno porazdeljena po vsej Sloveniji« (Atelšek 2011).

V Sloveniji prevladuje stanovanjska prostitucija, ki se odvija v osebnih stanovanjih, hotelska prostitucija, kjer so stranke predvsem turisti, in je tako porast te vrste prostitucije predvsem med turistično sezono, mobitel prostitucija, kjer seksualni delavci iščejo svoje potencialne stranke preko časopisnih oglasov, in zadnja pogosta vrsta je tudi prostitucija v nočnih lokalih. Ulične prostitucije pri nas skoraj ni, kar ne preseneča, saj smo zelo majhna država in se ljudje

med seboj bolj poznajo. Za escort (spremstvo) ter erotično masažo, kar je v Sloveniji prav tako pogosta praksa, nekateri menijo, da ne gre za prostitucijo, saj naj ne bi prišlo do spolnega odnosa, in spet drugi, da to je prostitucija, vsaj erotična masaža, saj gre za neposreden stik z vrhuncem.

Max Modic ugotavlja, da so prostitutke in prostituti pri nas zelo stigmatizirani, saj jih enačimo s kriminalci in je ravno njihova nevidnost in nezastopanje njihovih interesov v javnosti veliko problem, saj ni mogoče oblikovati dobrih ukrepov, če v razpravo ne vključimo skupine, ki jo ti ukrepi najbolj zadevajo (Stojiljković 2011). Kljub temu pa je dekriminalizacija prostitucije privedla, da prostitutke pogosteje ovadijo zvodnike in proti njim pričajo. Statistika zadnjih sedem let kaže neenakomeren trend, saj je bilo leta 2004 obravnavanih pet kaznih dejanj zaradi zlorabe prostitucije, leta 2006 osemnajst, 2008 ponovno pet, 2009 je bilo obravnavanih sedemindvajset kaznivih dejanj in leta 2010 devet (Atelšek 2011; Policija). V Sloveniji je tudi porast študentk, ki se ukvarjajo s prostitucijo, saj v tem vidijo najlažji in najučinkovitejši način zaslužka.

5.2 NEMČIJA

Pravnozgodovinski razvoj

Leta 1901 je vrhovno sodišče razvilo formulo za "spodobnost za vse poštene in pravične" in tako je bila prostitucija v civilnem zakoniku smatrana za celoten Nemški rajh kot nemoralno dejanje in spodbujanje k prostituciji je bilo kaznivo dejanje (Muntermann 2011). Vendar nemoralno dejanje ni bilo pravnomočno preganjano, rezultat je bil samo poslabšanje položaja seksualnih delavcev, saj niso imeli nikakršnih pravic.

V Zahodni Nemčiji so še vedno prevladovale tradicionalno verske vrednote, saj je spolni zakonik še vedno obravnaval zakonsko monogamno spolno žvljenje kot pogoj za zagotavljanje družbenega reda. Strogo je prepovedoval homoseksualnost, ni kaznoval posilstva med poročenima osebama ter inkrimiral »nenravna ravnanja«, kjer je bila žrtev definirana nevtrarno, torej moški in ženska, vendar je še v posebnem členu obtoževal t.i. moško obrtno pečanje z nečistovanjem z moškim (Korošec 2008, 122–123).

Prostitucija je v ozadju cvetela. V osebnih oglasih so ljudje, ki so iskali dekleta, točno vedeli, katero morajo poklicati, saj so obstajale določene šifre, ki jih ostali ljudje niti niso opazili. Lastniki bordelov so našli način, kako prijaviti svojo obrt, čeprav je zakonsko niso smeli. Tako se je registriralo veliko kopališč in modnih agencij, kjer se je lahko našlo tudi kaj drugega. Vlada je za večino od teh »javnih hiš« vedela, vendar so le pobrali davke in mižali naprej, medtem pa so bile prostitutke prepuščene na milost svojih zvodnikov in strank, brez socialnega in zdravstvenega zavarovanja (Muntermann 2011). To je obdobje, kjer se prične poudarjati samoodločba prostitutk ter porast kritik na posebno zakonsko obravnavanje homoseksualnosti.

V Vzhodni Nemčiji so za spolno kazensko pravo veljali še zakoni Tretjega rajha, ki so posebjaj inkrimtirali homoseksualnost, saj še vedno obravnavajo homoseksualnost kot preverzijo, ki je v nasprotju z socialističnimi normami, čeprav kmalu pričnejo poudarjati strpnost in v nekaterih deželah tudi zelo omilijo represivnost zoper homoseksualce. Ko leta 1987 uzakonijo enakopravnost homoseksualcev s heteroseksualci, celo z liberalnimi idejami prehitijo Zahodno Nemčijo. Ob združitvi je bilo veliko pomislekov glede enakopravnosti državljanov, saj sta obe bivši državi obdržali svoj kazenski zakonik, in tako so se začele pobude za nov enoten kazenski zakonik (Korošec 2008, 123–124).

Legalizacija prostitucije

Urejanje prostitucije je bilo, do sprejetje novega zakona, prepuščeno deželam, kjer so nekatere dopuščale prostitucijo na določenih mestih, vendar pa seksualni delavci še vedno niso imeli kakršnihkoli pravic. V devetdesetih letih se je pogled na prostitucijo pričel drastično spreminjati. K temu je pripomogel primer, ko je prostitutka na sodišči tožila svojega zvodnika, ker ji je bil dolžen denar. Sodnik, ki je sam sebe poimenoval za »zagovornika pravic vlačug« (*Hurenrechlet*), je obsodil zvodnika in ta je moral plačati svoj dolg (Muntermann 2011). Tako prostitucija ni bila več smatrana kot nemoralno dejanje, ampak je zakonito delo, kjer lahko svojo plačilo iztožiš tudi na sodišču.

Ko je leta 2002 pričel veljati nov zakon o prostituciji (*Prostitutionengesetz*), seveda ni šlo brez problemov. Zagovorniki so bili nemški socialni demokrati (SPD) ter zeleni (Gruene), največji nasprotniki pa krščansko-demokratska stranka (CDU). Rdeče-zeleni vladi se je posrečilo zakon tako skrčiti, da ni bilo potrebe po glasovanju (Ibid.).

Zakon določa, da se seksualni delavci lahko prijavijo kot samozaposlene osebe ali delajo z licenco v bordelih ter se socialno in zdravstveno zavarujejo. Lastniki bordelov lahko končno po legalni poti prijavijo svoja podjetja pod pogojem, da skrbijo za dobre delovne pogoje. Seksualni delavci imajo po zakonu pravico zavrniti stranko. Zakon velja na nacionalni ravni Nemčije, vendar zaradi nejasne razlage o obravnavi prostitucije (pomanjkljiva pravna zaščita, izvzetost iz drugih zakonov, ki se dotikajo prostitucije), si vsaka zvezna dežela razlaga stvari drugače. »Cilj zakona je bil na eni strani zmanjšanje socialne diskriminacije in izkoriščanja, na drugi strani pa zagotovitev, da delavci v prostituciji ne bi bili izpostavljeni nasilju in organiziranemu kriminalu« (Pajnik in Kavčič 2007). Po zakonu so osebe, ki se lahko registrirajo za delo v prostituciji, lahko le državljani Nemčije.

Rezultati zakona

Že leta 2007 so poročila pokazala, da se je trgovina z belim blagom oziroma prisilna prostitucija v Nemčiji dejansko povečala. Najnovejša raziskava, ki so jo izvedli raziskovalci na univerzah v Göttingenu in Heidelbergu, prav tako svari, da se je zaradi liberalizacije zakona povečalo povpraševanje, kar pomeni tudi več ponudbe, ki je po večini ilegalna (Das Erste 2012). V tej raziskavi pravzaprav ugotavljajo, da je legalizacija prostitucije privedla do povečanja trgovine z belim blagom, saj naj bi veljalo pravilo, da več kot je prostitucije, več naj bi bilo trgovine z belim blagom. Težava nastane, ko nikjer ne moremo najti točnih podatkov. Prav tako obstaja možnost, da je na videz prostitucije ter trgovine z belim blagom več, saj je upravljanje bolj transparento in tako ju tudi več odkrijejo.

Povečanje ponudbe pa je privedlo do večje konkurence in s tem do padca cene. Seksualni delavci se tudi ne želijo registrirati, saj so tako označeni kot prostitutke in prostituti, kar povzroči stigmatizacijo, tudi če jim je to le občasno delo. Zato jih večina nima licence in s tem tudi nikakršnega zavarovanja. Razlog za to je tudi v zakonu pomanjkljivo predpisana regulacija, zato oblasti redkokdaj kontrolirajo podjetja, ki se ukvarjajo s prostitucijo. Različne organizacije, ki se borijo za pravice seksualnih delavcev (kot npr. Madonna e.V. in Hydra), policisti in drugi opozarjajo, da je potrebno uvesti alternativne možnosti nadzora.

Hydra, zbirališče in svetovanje za prostitutke v Berlinu, opozarja na diskriminacijo seksualnih delavcev na zavodu za zaposlovanje, ker jim ne priznajo denarne pomoči pri samozaposlitvi ter tudi odrekanje pomoči, če oseba želi delati v prostituciji. »Na drugi strani lahko beremo kritike, ki letijo na zavode, češ da silijo nekatere brezposelne, da se začnejo ukvarjati s

prostitucijo. Tako država dejansko nastopi v vlogi posrednika (zvodnika) v prostituciji, saj na eni strani poseduje bazo iskalcev zaposlitve, tj. potencialnih prostitutk, in na drugi bazo delodajalcev, tj. lastnikov bordelov in nočnih lokalov« (Pajnik in Kavčič 2007).

Organizacije, ki se ukvarjajo s seksualnimi delavci, opominjajo tudi na dejstvo, da spolno prenosljive bolezni niso edina pogosta zdravstvena težava. Problem so tudi druge fizične poškodbe, predvsem pa psihične težave, katere večina popolnoma spregleda. Alkoholizem, odvisnost od drog ter depresija so močno prisotni, kar tudi povzroča visoko stopnjo samomorilstva med seksualnimi delavci. Ponekod so zato tudi zakoni, ki prepovedujejo pitje alkohola s strankami. Socialne delavke opozarjajo, da je potrebno paziti na drugačen način razmišljanja prostitutk. Po večini živijo iz dneva v dan in ne vidijo potrebe po plačevanju zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja.

Prostitutke same ne vidijo skoraj nobene koristi od nove zakonodaje. Največ korsi imajo lastniki bordel, ki zaradi legalnosti svojega podjetja sedaj lažje spijo (Meinecke 2012). Seksualni delavci so še vedno stigmatizirani, zato se jih večina noče registrirati in ostanejo brez vsakršne socialne varnosti in so kot prej porinjeni v kriminalno življenje.

V Nemčiji je prav tako zaznati porast priseljencev, ki se ukvarjajo s prostituciji. Po podatkih raziskav, ki jih je opravil *Tampep*, naj bi jih bilo v letu 2006 šestdeset odstotkov in leta 2008 že petinšestdeset. Študentski projekt *Menchenhandel Heute* pa ocenjuje, da jih je danes že sedemdeset odstotkov. Večina jih prihaja iz vzhodne Evrope, karibskih držav ter Tajvana, po slednjem naj bi bil nemški prostitucijski trg tudi zelo poznan v Evropi.

Obrt oziroma podjetje, ki se ukvarja s prostitucijo je obdavčeno z višjo davčno stopnjo kot druge obrti ali podjetja. To vidijo mnogi kot dodatno diskriminacijo, posledično pa še en razlog več, da se seksualni delavci ne želijo registrirati. Kljub temu pa je v Nemčiji okoli 400.000 registriranih seksualnih delavcev ter celotna seksualna industrija naj bi imela letni prihodek okoli 14,5 milijard evrov (Weiland 2008).

5.3 AVSTRIJA

Pravnozgodovinski razvoj

Med drugo svetovno vojno je bila Avstrija del nemškega Rajha in je svojo popolno samostojnost dobila leta 1955. Takratno spolno kazensko pravo je temeljilo na varovanju morale in je prepovedovalo spolno ravnanje moškega z moškim ter posebj obtoževalo moško homoseksualno prostitucijo. Od sedemdestih let prejšnega stoletja in vse do leta 2000 je vladala socialno demokratska stranka (*Socialdemokratische Partei Österreich, SPO*), in čeprav je imela močno žensko organizacijo, ji ni uspelo razviti kakšno pomembno razpravo o prostituciji. Razlog je bila zelo centralistična organizacija SPO in tudi močno prisotna, prav tako centralistična opozicijska ljudska stranka (*Osterreichische Volkspartei-OVP*), vendar se tudi sama ženska organizacija ni posebno želela okvarjati s to tematiko (Outshoorn 2004, 41–42).

Z novim zakonikom leta 1984 je zakonodajalec zaostril pregon zvodništva, vendar prostitucija ni prepovedana, ampak je regulirana z omejitvami za stranke in prostitutke, kot npr. starostna omejitev, tedenski zdravstveni pregledi za seksualne delavce ter točno določeni kraji, kjer se lahko zadržujejo. Dekriminalizirana je bila tudi moška homoseksualna prostitucija, čeprav istospolno usmerjeni še vedno niso bili enakopravni. Zaradi tega je Avstrija vedno znova dobivala kritike s strani Sveta Evrope in je šele leta 2002 zagotovila v svojem spolnem kazenskem zakoniku popolno spolno nevtralnost (Korošec 2008, 125).

Regulacija danes

Zakonodaja o prostituciji v Avstriji je zelo kompleksna, saj je regulirana na dveh ravneh, zvezni in deželni ravni, pri čemer dostikrat ni jasno, kdo je odgovoren za izvršitev. Oblikovanje politik je bilo in še vedno je zmeden proces, kjer ima vsaka dežela in celo mestna občina lahko svojo politiko in legislativo (Outshoorn 2004, 41–42). Leta 1989 je Vrhovno sodišče odločilo, da je prostitucija nemoralno dejanje (*Sittenwidrigkeit*). Rezultat ni nikakršna prohibicija, ampak to le pomeni, da ne obstaja zakonita pogodba med strankami in ponudniki seksualnih uslug in tako ni nikakršne pravne podlage za tožbo v primeru, če stranke ne želijo plačati ali če se nasilno obnašajo. Prav tako pogodba med delodajalci in delojemalci ni zakonita, čemur sledi, da delodajalec ni dolžan skrbeti za delovne pogoje.

Zvezni zakon o zdravstvenem nadzoru prostitutk, določa tedenske zdravstvene preglede pri javnem zdravstvenem uslužbencu ter vsaj enkrat na tri mesece morajo opraviti test za okužbo z AIDS-om. Upravičeni so do zdravstvenega zavarovanja, seveda, če se registrirajo kot samozaposlene osebe in plačujejo davke. Tudi če so zaposleni pri podjetju, ta pobira in plačuje davke namesto njih. Ostala regulacija je prepuščena posameznim deželam, ki po večini razumejo prostitucijo kot toleranco za seksualna dejanja, ki jih nekdo izvaja s svojim telesom za komercialne namene, kar pomeni, da oseba namerava s tem zaslužiti redne osebne dohodke (Sophie).

Ulična prostitucija je prepovedana v sedmih zveznih deželah, tako sta izjemi le Dunaj in Spodnja Avstrija. V šestih zveznih deželah so v osemdesetih letih prejšnjega stoletja implementirali javne hiše, ki morajo pridobiti dovoljenje od občinske uprave, če se želijo ukvarjati s prostitucijo. Veliko občin pa to še vedno prepoveduje.

Stanovanjska prostitucija je v vseh zveznih deželah prepovedana. Podjetja in obrti, ki se ukvarjajo s prostitucijo v avstrijskih deželah, kjer je to dovoljeno, so klasični bordeli (to je najbolj razširjena vrsta prostitucije), apartmajske hiše (*Laufthaus*), klubske savne (praviloma ni posameznih sob, spolne usluge so že vštete pri vstopnini), stuido (majhni, ulični bordeli), ter t.i. etnični lokali (*Ethnische Kaffehauser*), ki so pravzaprav ilegalni, manjši bordeli, registrirani kot lokali (Task Force Menschenhandel 2012).

Raziskavo, ki jo je izvedla organizacija Task Force Menschenhandel, ocenjuje, da je daleč največ ilegalnih bordelov oziroma javnih hiš na Dunaju, kjer je tudi največ registriranih seksualnih delavcev. Porast prostitucije je zaznati na Koroškem, kjer se je pojavilo predvsem veliko klubskih savn in je največji delež strank Italijanov (Task Force Menschenhandel 2012).

Po ocenah naj bi bilo od devetdeset do petindevetdeset odstotkov seksualnih delavcev migrantov, večina jih prihaja iz držav vzhodne Evrope. Na podlagi dokumenta *Decree on Show-dancers and Prostitutes*, iz leta 2001, lahko tudi državljanke in državljanji držav, ki niso članice EU, zaprosijo za dovoljenje za začasno bivanje za samozaposlene osebe brez stalnega bivališča. Ta velja le za specifične zaposlitve (torej t. i. Peep shows, go-go plesalke in prostitutke) ter ga pozneje ni mogoče spremeniti v kakšno drugo obliko dovoljenja (Pajnik in Kavčič 2007). Tako so seksualni delavci dodatno stigmatizirani in njihova potencialna rehabilitacija oziroma možnost zamenjave poklica je skoraj nemogoča.

Strokovnjaki prav tako opozarjajo, da drobljenje regulacije na deželne in občinske ravni otežuje učinkovito regulacijo in nadzor trga, ter zato nujno predlagajo centralizirano regulacijo vseh vrst javnih hiš, tako da se nadzor prenese na državno raven. Razlog za boljši nadzor ni samo zaščita pravic seksualnih delavcev, možne utaje davkov itd., ampak tudi zaradi zdravstvenih razlogov, bi morali promovirati t.i. »varni seks« in kaznovati tiste, ki tega ne upoštevajo. Prav tako se zavzemajo za obvezno registracijo vseh seksualnih delavcev.

Potrebno bi bilo preoblikovati zakon, ki označuje prostitucijo kot nemoralno dejanje (*Sittenwidrigkeit*), saj bi tako postale pogodbe med delodajalci in seksualnimi delavci ter med strankami in seksualnimi delavci pravnomočne. Prav tako bi morali sodnike in tožilce izobraževati o specifični dinamiki zvodništva ter trgovine z belim blagom.

Problem je tudi otorška prostitucija, ki je sicer prepovedana. Kazenski zakonik namreč narekuje, da je mladoletnikom do osemnajst let prepovedano se prostituirati. Paradoks tega zakona je, da ne ščiti mladoletnikov oziroma otrok, ampak jih kriminalizira. Policaji večinoma kaznujejo mladoletnike in ne stranke, saj se po zakonu sami ne smejo pečati s prostitucijo. In čeprav so tudi stranke kriminalizirane, so le-te velikokrat nekaznovane, ker jim je težko dokazati, da niso vedeli za mladoletnost seksualnega delavca (Hagenauer 2009).

5.4 NIZOZEMSKA

Nizozemska je bila prva država v Evropi, ki je dovolila zakonitost bordelov in s tem legalizirala prostitucijo. Leta 1911 je bil sprejet t.i. Moralni akt, ki je inkriminiral bordele ter zvodništvo, vendar prostitutke in prostituti ter stranke niso nikoli nosili kazenske odgovornosti. To je bil rezultat prizadevanj protestantskih in feminističnih organizacij, ki so nasprotovali regulaciji prostitucije. Moralni akt je prepovedoval tudi kontracepcijo, homoseksualnost ter splav. Vendar abolicistična politika ni bila učinkovita, tako so skozi vso dvajseto stoletje počasi uvajali regulacije (Outshroon 2004, 185–186).

Leta 2000 so odpravili prepoved bordelov na pobudo Ministra za pravosodje, Benk Korthals, iz stranke Nizozemskih liberalcev (*Volkspartij voor Vrijheid en Democratie*, VVD). Želeli so izboljšati celotno seksualno industrijo in položaj seksualnih delavcev s podeljevanjem

dovoljenj in bolj učinkovit boj proti zlorabam in trgovini z belim blagom, s tem da so strožje nadzorovali in kaznovali podjetja brez dovoljenj.

Vse vrste seksualnega dela morajo sedaj ravnati v skladu z delovnim pravom, kar pomeni, da plačujejo davke ter socialno zavarovanje. Na državni ravni pa dejansko ni zakonodaje, ki bi specifično urejala prostitucijo. Tako kot v Avstriji je tudi tu prepuščeno lokalnim oblastem, ki podeljujejo dovoljenja, določajo pravila ter izvajajo nadzor. To pa onemogoča državnim oblastem učinkovit boj proti zlorabam, saj imajo lokalne oblasti možnost vmešavanja.

Večina prostitutk dela v bordelih (štirideset odstotkov) in t.i. rdečih oknih (red-light windows). Pogosta oblika je tudi spremstvo (Escort service), porast pa zaznavajo pri prostituciji v hotelih, barih in masažnih salonih. Ulične prostitucije je samo pet odstotkov, saj jo lokalne oblasti večinoma prepovedujejo zaradi ohranjanja reda in miru. Večina prostitutk prihaja iz Dominikanske republike, Kolumbije, Češke, Romunije in Poljske (Dutch Ministry of Foreign Affairs 2012). Zakon o izdaji delovnih dovoljenj za tujce prepoveduje izdajo delovnega dovoljenja za prostitucijo, tako ima negativne posledice za migrantke in migrante, saj so prisiljeni delati na ulicah in v t. i. tolerančnih območjih, ki so podvržena stalnemu nadzoru policije. Migranti naj bi po nekaterih podatkih predstavljali od sedemdeset do osemdeset odstotkov vseh seksualnih delavcev (Pajnik in Kavčič 2007).

Študije, ki so jih izvajali od leta 2000 in do 2007, kažejo na izboljšanje razmer v seksualni industriji, vendar je še vedno prisotna trgovina z belim blagom, prisilna prostitucija ter prostituiranje mladoletnih oseb. Opozarjajo na potrebo po boljšem informiranju seksualnih delavcev ter delodajalcev. Pripravlja pa se nov zakon, ki bo vzpostavil državno raven regulacije in se bodo morali seksualni delavci in delodajalci registrirati (Dutch Policy on Prostitution 2012).

5.5 ŠVEDSKA

Od leta 1918 se prostitucija na Švedskem regulira na državni ravni. Vendar pa ta tema ni bila nikoli v ospredju in šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so pričeli razpravljati, na kakšen način naj kriminalizirajo prostitucijo. Nekateri označujejo Švedsko kot feministično državo brez feministk. Kako so feministični, se vidi pri razpravah o prostituciji, saj strogo

zavzemajo stališče, da je prostitucija patriarhalno zatiranje žensk, ter zato menijo, da je prohibicija najboljši možni način regulacije (Svanstrom v Outshoorn 2004, 225).

Leta 1999 so sprejeli Zakon o prostituciji (*Sexköpslagen*), ki obravnava prostovoljno prodajo seksualnih storitev polnoletnih oseb za legalno, nakup oziroma poskus nakupa seksualnih storitev pa je kaznivo dejanje. Zunanja in notranja prostitucija je prepovedana in vsakršni nakup seksualnih uslug je kaznovan z denarno kaznijo oziroma zaporom do šestih mesecev. S takšnim rigoroznim kriminaliziranjem strank, naj bi zaščitili prostitutke in prostitute ter počasi popolnoma ukinili prostitucijo ter preprečevali trgovino z belim blagom.

Novi prohibicionistični zakon je pripomogel k očitnemu zmanjšanju zunanje, torej ulične oziroma vidne prostitucije, vendar opozarjajo, da je notranjo prostitucijo težje odkrivati, saj je bolj skrita. Leta 2009 je bil porast števila prijav ter obsodb strank. Policija trdi, da je razlog večja finančna podpora policije, ki se je dodatno izobraževala in krepila operacije zoper trgovino z belim blagom (The Local 2010). V resnici obstaja malo podatkov, da je prohibicionizem dejansko učinkovit način preprečevanje prostitucije ali trgovine z belim blagom.

Zato ker prostitucija ni vidna, še ne pomeni, da je ni. Poročilo o učinkih tega zakona, ki ga je objavila švedska vlada leta 2010, je naletel na veliko kritik. Pretirani idealizem ter pomanjkanje dokazov in ustrezne metodologije naj bi bil razlog za nereprezentativnost poročila (Agustin 2010). Položaj seksualnih delavcev, se je celo zelo poslabšal, saj so le-ti primorani delati v še slabših pogojih ter so pod večjim pritiskom, ker se ne uspejo pogoditi za ceno in morajo zmanjšanje dohodka nadomestiti z večjim številom strank. Pojavile so se nove oblike prstitucije (internetna prostitucija) in nevladne organizacije ugotavljajo, da se je pojavila velika mobilnost prostitutk, ki so nadaljevale svoje delo v sosednjih državah (Pjanik in Kavčič 2007).

Podatka, koliko seksualnih delavcev je v Švedski, in kolikšen odstotek le-teh je priseljencev, ni mogoče nikjer zaslediti.

5.6 ITALIJA

Zakon, sprejet 1958, t.i. Legge Merlin, ki je še vedno v veljavi, je odpravil regulacijski model upravljanja prostitucije iz leta 1861 (Pjanik in Kavčič 2007). Ta narekuje, da v Italiji prostitucija ni prepovedana, ampak je kriminalizirano vsakršno vmešavanje tretjih oseb. Prepovedani so bordeli ter zvodništvo, vendar prostitucija ni priznana kot poklic, zato jim niso priznane delovne pravice, kot npr. socialno zavarovanje. Seksualnim delavcem se ni potrebno več registrirati ali opravljati rednih zdravniških pregledov.

Nekatera kazniva dejanja, ki jih predvideva zakon, v javnosti dvigajo veliko prahu. Zaradi inkriminacije tistih, ki spodbujajo prostitucijo, je možno kaznovati tudi stranke, ki pripeljejo prostitutko ali prostituta na svoje delovno mesto, in prav tako, če jim dovolijo se preobleči v avtu. Če seksualni delavci živijo skupaj ali s svojimi partnerji v stanovanju in si delijo stroške, je prav tako lahko smatrano za kaznivo dejanje. Sicer je takšnih primerov danes malo, vendar je še vedno odvisno od subjektivne razlage sodnikov (European parlament 2005). Zakon je zastarel tudi zato, ker seksualne delavce opredeljuje izrecno kot ženske.

V Italiji je okoli devetdeset odstotkov seksualnih delavcev priseljencev. Prihajajo večinoma iz Afrike, in sicer Nigerije, ter centralne in vzhodne Evrope (predvsem Romunije), ter Latinske Amerike in karibskih držav. Zakon o priseljevanju nima posebnih določil v zvezi s seksualnimi delavci in je posledično nemogoče za migrante pridobiti dovoljenje za bivanje ali delo v Italiji in so tako še bolj izpostavljeni prisilni prostituciji oziroma trgovini z belim blagom (Tampep). Vsi državljani Italije imajo pravico do zdravstvenega zavarovanja in tisti, ki si ga ne morejo privoščiti, so upravičeni do brezplačnega zdravstvenega zavarovanja. To tudi velja za vse zakonite in zaposlene priseljence, vendar migranti, ki delajo kot seksualni delavci, velikokrat nimajo dovoljenja za bivanje, niti redne zaposlitve, saj prostitucija ni poklic, in tako ostanejo brez zavarovanja. Kljub temu so upravičeni do nujne zdravniške pomoči.

6 SKLEP

Če sedaj odgovorim na prvo raziskovalno vprašanje, ki se je glasilo: Kakšne modele zakonskega upravljanja in nadzorovanja prostitucije poznamo v Evropi? To sem podrobno že opisala in če povzamem, v Evropi poznamo štiri modele zakonskega upravljanja prostitucije. In sicer, prohibicija, dekriminalizacija, abolicionizem ter regularizem. Vsak model si razlaga pojav prostitucije na svoj način in tako so tudi ukrepi nadzorovanja popolnoma različni. Najbolj sta si med seboj podobna novi abolicionizem ter dekriminalizacija, saj tudi oba izvirata iz prvega abolicističnega gibanja, in imata zato skoraj identično definicijo prostitucije, vendar si način preprečevanja le-te razlagata spet na drugačen način.

Ugotovila sem, da je pri oblikovanju politik oziroma zakonodaje za upravljanje in nadzorovanje prostitucije najbolj pomembno prevladujoče stališče, ki ga zavzema družba v državi oziroma stališče najmočnejšega akterja v tem javnopolitičnem problemu. V Švedski prevladuje ideologija radikalnih feministk, ki vidijo prostitucijo enostavno kot nasilje in dominanco moških nad ženskami. Njihov prohibicionistični model je nasprotuje kakršnemkoli upravljanju prostitucije in kriminalizirani so vsi vpleteni, razen žensk, katere vidijo kot žrtve. Posledično jim ne nudijo socialne zaščite ter so še bolj izpodrinjene v ozadje. Policija trdi, da je manj prostitucije, mnogi pa zatrjujejo, da ker je ulična oziroma zunanj, vidna prostitucija skoraj izginila, ne pomeni, da je ni. S tem bi se strinjala, saj je Švedska edina država, za katero ni mogoče najti niti podatka, približno koliko procentov priseljencev se ukvarja s prostitucijo. To nakazuje na popolno nepreglednost nad dogajanjem v prostituciji.

Italija ima model novega abolicionizma, ki je zelo podoben dekriminalizaciji v Sloveniji, saj je tudi glavni problem izpodrinjenost seksualnih delavcev na bolj nevidna mesta. Obe državi ne nudita nikakršne socialne zaščite seksualnim delavcem, vendar je razlika, da zaradi liberalnega nazora, dekriminalizacija ne preganja organiziranja prostitutk. Čeprav je zvodništvo prav tako prepovedano v Sloveniji kot v Italiji, nekateri italjanski zakoni prav na absurdno represivnen način želijo preprečevati vmešavanje tretje osebe. Problem je tudi, da je v Italiji večina seksualnih delavcev priseljencev, ki so še dodatno nezaščiteni in zaradi strahu pred deportacijo, skoraj prisiljeni se ukvarjati z ilegalno prostitucijo.

Drugo raziskovalno vprašanje je spraševalo, če je legalizacija prostitucije najučinkovitejši model zakonskega upravljanja in nadzorovanja prostitucije, ki bi ga lahko uvedli v Sloveniji? Na podlagi analize upravljanja prostitucije v Nemčiji, Avstriji ter Nizozemski, moram reči, da

je odgovor negativen. Kriteriji, katere sem določila, so slabo izpolnjeni. Integriranost v družbo je v vseh treh državah skoraj nemogoča. Stigmatizacija je še vedno prisotna, v Avstriji celo povečana, zaradi nezmožnosti rehabilitacije. Do zdravstvenega zavarovanja so seksualni delavci upravičeni sicer povsod, vendar primer Nemčije pokaže, da zaradi obvezne registracije se mnogi raje odpovejo temu privilegiju. Socialne pravice so v Avstriji popolnoma izključene, v Nizozemski in Nemčiji pa obstajajo velike anomalije pri zagotavljanju teh pravic.

Vendar ne trdim, da ne bi smeli prostitucije nikdar legalizirati. Legalizacija mora biti cilj, ki ga je potrebno postopno uresničevati. Na napakah drugih držav bi se morali učiti ter jih preprečevati.

V Avstriji je glavni problem neobstajanje prave državne regulacije. Dejansko bi težko govorili o »pravi« legalizaciji, saj je vse prepuščeno drugi ravni oblasti in tako ponekod vlada popolna prohibicija in drugje regulatizem. Toda tudi kjer je prostitucija dovoljena in nadzorovana, so pravice seksualnih delavcev minimalne. Zagotovljeno jim je zdravstveno zavarovanje, vse ostalo je pravzaprav odvisno od deželne ureditve, ki pa po večini dajejo prioriteto delodajalcem in strankam. Pravi absurd je zakon, ki označuje prostitucijo kot nemoralno in tako izniči vsakršno pravno zaščito seksualnim delavcem.

Nizozemska ima podoben problem, saj je državna regulacija minimalna. To povzroča problem pri zagotavljanju socialnih pravic seksualnih delavcev ter tudi slabo nadzorovanje celotnega sektorja, saj višja in nižja raven oblasti med seboj ne koordinirata.

V Nemčiji je problem nejasnost zakonodaje, katero si vsaka zvezna dežela razlaga malce po svoje in kljub temu, da imajo prostitucijo zakonsko urejeno na državni ravni, obstajajo razlike tudi na občinski ravni. Prav tako so nejasno določeni mehanizmi nadzora in kontrole. Seksualni delavci pa opozarjajo na trajajočo stigmatizacijo, katero povzroča tudi obvezna registracija. Čeprav se v Nemčiji seksualni delavci lahko prekvalificirajo, so zaradi registracije za vedno označeni kot prostitutke ali prostituti. Na Nizozemskem se ni potrebno registrirati, imajo pa prav tako rehabilitacijske programe, za razliko od Avstrije, kjer je zaradi dokumenta *Decree on Show-dancers and Prostitutes*, ki določa specifično naravo tega dela, priseljencem, ki predstavljajo več kot devetdeset procentov vseh seksualnih delavcev, teoretično onemogočeno pričeti delati v kakšni drugi dejavnosti.

Mnogi so mišljenja, da legalizacija prostitucije zmanjša trgovino z belim blagom. Za to trditev ne obstajajo točni statistični dokazi. Nekatere študije celo trdijo nasprotno. Zaradi anomalije statističnih podatkov, zaenkrat ne moremo trditi ne eno ne drugo. Potrebno pa je opozoriti na primer Nemčije, kjer se je prostitucija in trgovina z belim blagom povečala. Vendar je lahko to rezultat regulatizma, ki poveča transparentnost nad celotnim dogajanjem in je zato tudi več odkritih primerov zlorab in kaznivih dejanj. Kot sem že omenila je v Švedski situacija ravno obratna.

Problem v vseh državah EU je zakoreninjeno mišljenje, da je prostitucija nekaj nemoralnega, zato jo večina ljudi obsoja. Dokler bo vladal takšen negativni pogled, je nemogoče učinkovito upravljati in ščititi seksualne delavce. Zato je nujno potrebno še bolj aktivno osveščanje in izobraževanje državljanov, kot tudi policajev, sodnikov in tožilcev. Samo z dobro medsebojno koordinacijo lahko zmanjšamo zlorabe prostitucije ter trgovino z belim blagom.

Potrebno je spodbujati seksualne delavce k povezovanju v kolektive in organizacije. Tako si bodo med seboj pomagali, informirali, posledično povečali samozavest ter začeli bolj aktivno sodelovati pri oblikovanju politik. V vseh državah, ne glede na tip regulacije, ni prisoten glas tistih, katerih se te politike najbolj dotikajo. To pa je nujno potrebno saj je specifična dela zelo delikatna in kompleksna.

7 LITERATURA

1. Agustin, Laura. 2010. Big claims, little evidence: Sweden's law against buying sex. *The local*, 23. julij. Dostopno prek: <http://www.thelocal.se/27962/20100723/> (24. september 2012).
2. Atelšek, Rok. 2011. *Prostitucija: od Ukrajine do Karibov*. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/poglabljeno/2011/09/prostitucija_policija.aspx (24. september 2012).
3. Bales, Kevin, Zoe Trodd in Alex Kent Williamson, ur. 2009. *Modern Slavery*. Oxford: Oneworld.
4. DasErste. 2012. *EU-Studie: Merh Menschenhandel durch liberales Prostitutionengesetz*. Dostopno prek: <http://daserste.ndr.de/panorama/aktuell/prostitution131.html> (24. september 2012).
5. *Društvo ključ*. Dostopno prek: <http://www.drustvo-kljuc.si/> (24. september 2012).
6. Dutch Ministry of Foreign Affairs. 2012. *Dutch Policy on Prostitution*. Dostopno prek: http://www.minbuza.nl/binaries/content/assets/minbuza/en/import/en/you_and_the_netherlands/about_the_netherlands/ethical_issues/faq-prostitutie-pdf--engels.pdf-2012.pdf (24. september 2012).
7. European parliament. 2005. *Study on national legislation on prostitution and trafficking in women and children*. 2005. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/anti-trafficking/download.action;jsessionid=nhGLQvZb32vHJkw1yGfHp0GDc9rGpzFsYhXnKR46ssyPCTZ1qgvJ!1158633405?nodeId=d5da8862-fcfa-432c-baf8-ac16b231653a&fileName=Study+on+National+Legislation+and+Prostitution_en.pdf&fileType=pdf (24. september 2012).
8. Hagenauer, Nina. 2009. *Prostitution in Austria and New Zealand*. Dostopno prek: <http://www.ecpat.org.nz/Other/Researches/ProstitutioninAustriaandNewZealandNinaApril09Final.aspx> (24. September 2012).
9. Horvat, Tina. 2012. *Prostitucija na študentsko napotnico*. Dostopno prek: <http://www.e-neo.si/si/osebno/prostitucija-na-studentsko-napotnico/> (24. september 2012).
10. *Hydra*. Dostopno prek: <http://www.hydra-berlin.de/> (24. september 2012).

11. *Kazenski zakonik (KZ-1)*. Ur. l. RS 55/2008. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=200855&stevilka=2296> (17. september 2012).
12. Korošec, Damjan. 2008. *Spolnost in kazensko pravo*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
13. Kustec Lipicer, Simona. 2009. *Vrednotenje javnih politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. *Madonna e.V.* Dostopno prek: <http://www.madonna-ev.de/index.php> (24. september 2012).
15. Meinecke, Stefanie. 2012. *Nicht die Huren profitieren*. Dostopno prek: <http://www.dradio.de/dlf/sendungen/hintergrundpolitik/1649844/> (24. september 2012).
16. Mera, Lea. 2012. *Furht die legalisierung von Prostitutiton zu einer Ausweitung des Menchenhandel?* Dostopno prek: <http://menschenhandelheute.wordpress.com/2012/03/15/fuhrt-die-legalisierung-von-prostitution-zu-einer-ausweitung-des-menschenhandels/> (24. september 2012).
17. Muntermann, Natalie. 2011. *Prostitution in Deutschland – von der Sittenwidrigkeit zur legalen Dienstleistung*. Dostopno prek: http://www.planet-wissen.de/alltaggesundheit/sexualitaet/prostitution/prost_deutschland.jsp (24. september 2012).
18. Outshoorn, Joyce, ur. 2004. *The politics of prostitution: Women's Movements, Democratic States and the Globalisation of Sex Commerce*. Cambridge: Cambridge University Press.
19. Pajnik, Mojca. 2008. *Prostitucija in trgovanje z ljudmi: perspektive spola, dela in migracij*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
20. --- in Urša Kavčič. 2007. *Vzpostavitev in spremljanje mednarodno primerljivih kazalcev o trgovini z ljudmi*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/MI_Porocilo.pdf (24. september 2012).
21. Popov, Jurij. 2008. *Prostitucija: Priročnik za prostitute-ke, stranke in moraliste-ke*. Maribor: Založba Pivec.
22. Primorac, Igor. 2002. *Etika in seks*. Ljubljana: Krtina.
23. *Policija*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/> (24. september 2012).

24. Rossiaud, Jacques. 1995. *Medieval prostitution*. Oxford, Cambridge, USA : Blackwell.
25. Scott, G.R. 1969. *Najstarejša obrt: Prostitucija od antike do današnjih dni*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
26. *Sophie*. Dostopno prek: <http://en.sophie.or.at/> (24. september 2012).
27. Stojiljković, Gordana. 2011. *Prostitucija – ker je skrita za štiri stenami, ne pomeni, da je ni*. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/poglabljeno/2011/09/prostitucija_nosilna.aspx (24. september 2012).
28. *Tampep*. Dostopno prek: <http://tampep.eu/> (24. september 2012).
29. Task Force Menschenhandel. 2012. *Regelung der prostitution in Osterreich*. Dostopno prek: <http://www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=48235> (24. september 2012).
30. The Local. 2010. *Big increase in prostitution report*. Dostopno prek: <http://www.thelocal.se /28034/20100727/> (24. september 2012).
31. *Uredba o Standardni klasifikaciji poklicev (SKP-08)*. Ur. l. RS 50/2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201050&stevilka=2661> (19. september 2012).
32. Weiland, Stefanie. 2008. *Germany – Prostitution and Trafficking*. Dostopno prek: <https://docs.google.com/document/d/1ULQqIKEF6ZhDpKJLxIPfWI0PBIdo6t-eAmdJAD8zhM/edit?hl=en> (24. september 2012).
33. Zavrtnik Zimic, Simona in Mojca Pajnik. 2005. Trgovanje z ženskami: perspektiva žrtve. *Teorija in praksa* 42 (1). Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20051_ZavratnikZimic_Pajnik.pdf (24. september 2012).
34. Zavrtnik Zimic, Simona, ur. 2004. *Women and trafficking*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
35. *Zakon o prekrških zoper javni red in mir (ZJRM-UPB1)*. Ur. l. RS 110/2003. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2003110&stevilka=4828> (19. september 2012).
36. *Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1)*. Ur. l. RS 70/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200670&stevilka=2998> (19. september 2012).